

“Grote beslissingen vallen in 2015”

Eén van de kernpunten uit het pakket aanbevelingen van de Commissie Veerman, die aangaf hoe Nederland zich op lange termijn zou moeten aanpassen aan de verwachte ontwikkeling van het klimaat, was het aanstellen van een deltacommissaris. Een functionaris die niet gebonden aan enige politieke conditie, aangesteld door het kabinet, de regie over het deltaprogramma zou voeren. Een regeringscommissaris. Het kabinet Balkende IV nam de aanbevelingen van Veerman c.s. over en benoemde per 1 februari 2010 drs. Wim Kuijken, op dat moment secretaris-generaal van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, in deze functie. TV-programma's presenteerden hem aan het Nederlandse publiek. Nu hij inmiddels een jaar aan de slag is, in deze eerste H₂O van 2011 het verslag van een gesprek met hem in zijn werkkamer in Den Haag.

Hoe zijn uw ervaringen in dit eerste jaar?

“Mijn positie is in die zin uniek dat ik de eerste regeringscommissaris ben wiens functie in de wet wordt vastgelegd. Ervan uitgaande dat de Deltawet, die inmiddels bij het parlement is ingediend, ook wordt aangenomen. Binnen het kabinet is de staatssecretaris van het huidige ministerie van Infrastructuur & Milieu politiek verantwoordelijk voor mijn werkzaamheden. Op dit moment is dat Joop Atsma. Hij brengt mijn voorstellen in het kabinet.”

Wat is uw taak in hoofdlijnen?

“Mijn opdracht is het jaarlijks opstellen en doen uitvoeren van een deltaprogramma. Het pakket maatregelen dat Nederland nu en op lange termijn moet beveiligen tegen de verhoging van de waterstanden en tevens de zoetwatervoorziening veilig moet stellen. Ik doe dat in overleg met de betrokken ministeries, de provincies en gemeenten en betrokken maatschappelijke organisaties en bedrijven zoals Vewin.”
“Ik noem dit een geweldige functie, niet alleen omdat het werk inhoudelijk zeer relevant is, maar ook omdat je op een positieve manier inhoudelijk bezig bent, waardoor je mensen verbindt. Dat je in het openbaar bestuur een belang dient dat over de partijen heengaat. Dat kunnen wij in onze huidige maatschappij best gebruiken.”

Hoever is de Deltawet gevorderd?

“De wet is bij het parlement ingediend op 1 februari 2010. Toen het vorige kabinet viel, is deze wet controversieel verklaard en is de behandeling stilgelegd. De nieuwe Tweede Kamer heeft deze inmiddels weer opgepakt. Deze maand verschijnen de antwoorden van de regering op de eerste, schriftelijke, behandeling in de Tweede Kamer. Als ook de mondelinge behandeling daar is afgerond, volgt de behandeling in de Eerste Kamer. Ik hoop dat de Deltawet in de loop van dit jaar wet wordt.”

“Mijn benoeming eind 2009 vond dus - op aanraden van de Tweede Kamer - plaats vooruitlopend op de wet, op basis van een ministerieel besluit. Inmiddels is het Deltaprogramma 2011 verschenen en is de

behandeling daarvan in de Tweede Kamer begonnen.”

Ervaart u verschil door de nieuwe samenstelling van regering en parlement?

“Ook in zijn nieuwe samenstelling steunt de Tweede Kamer dit programma. Door de krappe financiële situatie komt het accent van onze voorstellen primair op veiligheid te liggen. Veiligheidsmaatregelen kunnen niet wachten. Voor de overige plannen zullen wij eerst kijken of ook andere partijen bereid zijn daaraan mee te betalen.”

Wat betekent dat in de praktijk?

“In de wet is een deltafonds opgenomen waarin conform afspraak één miljard euro

per jaar vanaf 2020 komt. Tot die tijd moet er nog wel geld gevonden worden om maatregelen, zoals het volgende hoogwaterbeschermingsprogramma, uit te voeren. Het Deltaprogramma 2011 ligt er nu. Ieder jaar komt er weer zo'n programma uit met daarin ook een rapportage over de voortgang. Dat betekent maximale transparantie en duidelijkheid. Alles ligt open op tafel als basis voor de beslissingen die genomen moeten worden van jaar tot jaar. In het Deltaprogramma 2012 zal veiligheid een belangrijk element zijn. Met de uitvoering van het programma Ruimte voor de Rivier hoopt Rijkswaterstaat in 2015 klaar te zijn. De resultaten van de derde toetsronde hoogwaterbescherming uit 2010 moeten dit jaar in maatregelen vertaald worden.”

Wim Kuijken

Herziening van de normen was ook een advies van Veerman.

"Het deelprogramma Veiligheid van het deltaprogramma houdt zich hiermee bezig. Binnen het directoraat-generaal Water van het ministerie van Infrastructuur & Milieu waren hiervoor al voorbereidingen getroffen. De huidige veiligheidsnormen dateren nog van 1960. Inmiddels zijn zowel het aantal mensen in de kwetsbare gebieden als de kapitaalswaarde van alles wat daar aanwezig is, aanzienlijk toegenomen. Het voorstel van Veerman om de norm met een factor 10 te verhogen, was een indicatie. Er worden nu kosten/batenanalyses gemaakt. Risico-inventarisaties, berekeningen van aantallen slachtoffers e.d. Een veiligheidsnorm blijft altijd een politieke keuze. Dat was de huidige norm van 1:10.000 voor de Randstad ook. Persoonlijk denk ik dat wij vooral in het rivierengebied nog het nodige zullen moeten bijstellen."

In vergelijking met New Orleans zijn onze normen extreem.

"De situatie hier is ook totaal anders dan die in New Orleans. Daar gaat het om een relatief klein deel van een groot land, bij ons is bij wijze van spreken voor jaren alles weg als er iets gebeurt. Als het westen van Nederland onder water komt te staan, treft dat de havens, de agrarische bedrijven, de procesindustrie. Nog los van de slachtoffers die er zullen zijn. Daarom zijn onze normen zo hoog. Vergeleken met de waarde van Nederland is één miljard euro per jaar eigenlijk een heel geringe verzekeringspremie, nog niet één promille."

Bent u ook verantwoordelijk voor de realisatie van de plannen?

"Als deltacommissaris ben ik ook voor de uitvoering verantwoordelijk. Dat wordt in het programma dat we per jaar maken, zichtbaar. Als het kabinet afwijkt van mijn voorstellen, is dat te zien. Normaliter zie je alleen wat de minister aan het kabinet voorlegt, niet wat de ambtelijke dienst heeft voorgesteld. Bij mij is dat wel zichtbaar. Ik doe voorstellen, het kabinet reageert, de Kamer oordeelt. Transparanter kan het niet. Dat geldt ook voor het tweede hoofdpunt naast veiligheid: de zoetwatervoorziening. Door de verwachte periodes van droogte en de daarna voortschrijdende zoutinvasie, versterkt door het stijgen van de zeespiegel, wordt die steeds belangrijker. We kennen dat probleem uit de zomers van 1976 en 2003."

Sybe Schaap stelde destijds dat het bij het zoetwaterprobleem alleen om de belangen van bollenboeren en boomkwekers gaat.

"Zo kun je deze problemen niet afdoen. Het is een veel groter belang dan alleen dat van een paar teelten. Het gaat naast de land- en tuinbouw ook om de procesindustrie, de drinkwatervoorziening en de natuur. Om de kwaliteit van het Groene Hart bijvoorbeeld. Voor ons is het belangrijk dat overeenstemming bestaat over het feitenmateriaal. Dat je de behoefte aan water en de omvang van de verdamping afzet tegen de scenario's en zo tot berekeningen van vraag en aanbod

komt. Dat je weet welk antwoord je hebt als een bepaald probleem ontstaat. Daarbij moet je ook het zelfoplossend vermogen van de agrarische sector betrekken en kijken naar alternatieve mogelijkheden zoals de beprijzing van water. Wij verzamelen basis-materiaal dat er nu nog niet is. Volgend jaar denken we met onze analyse klaar te zijn en dan zullen we zien in hoeverre het idee van Veerman om, in het extreme geval, het peil van het IJsselmeer 1,5 meter op te zetten, gevolgd moet worden. We realiseren ons terdege dat de delta van IJssel en Vecht een kwetsbaar gebied is, waar zo'n eventuele verhoging grote gevolgen heeft."

Hoe gaat het met de Afsluitdijk?

"Daar wordt volgend jaar over besloten. Daar bemoei ik mij overigens alleen mee als zou blijken dat we met dat besluit op lange termijn in problemen zouden kunnen komen. Belangrijk is dat oplossingen duurzaam zijn. Dat geldt ook voor de twee zwakke schakels in de kust van Noord-Holland. Daar adviseer ik niet te kiezen voor een 'harde' maar voor een 'zachte' oplossing. In casu zandsuppletie in de kustzone in plaats van dijkverhoging. Belangrijk is ook dat überhaupt een keuze gemaakt wordt, dat polderen niet uitmondt in verzanden."

Hoe is uw leven tot dusverre verlopen?

"Ik ben in 1952 in Amsterdam geboren. Uit mijn jeugd ken ik nog de verhalen over de watersnood van 1953. Van 1972 tot 1979 studeerde ik aan de Vrije Universiteit economie. Ik ben heel actief geweest in het studentenleven. Na mijn afstuderen ben ik bij het ministerie van Economische Zaken beleidsmedewerker geworden, eerst voor het midden- en kleinbedrijf. In het kader van stadsvernieuwing was de bereikbaarheid van binnensteden een belangrijk punt. Daarna heb ik mij beziggehouden met de zeehavens Terneuzen, Vlissingen en Delfzijl/Eemshaven. Het Rijk nam deel aan de havenschappen die daar waren. Het ging om ontwikkeling en inrichting in het kader van het regionaal economisch beleid. In 1985 ben ik bij Binnenlandse Zaken hoofd van het bureau van de secretaris-generaal geworden. Jozias van Aartsen was toen secretaris-generaal, len Dales minister. Vervolgens werd ik op dit ministerie directeur Interbestuurlijke Betrekkingen: de dienst die zich bezighoudt met de relatie tussen Rijk, provincies en gemeenten, met het grote stedenbeleid, de effectiviteit van de Rijksdienst, e.d."

"Van 1990 tot 1995 was ik gemeentesecretaris van Den Haag, met Ad Havermans als burgemeester. Den Haag had toen grote financiële problemen. Er moest dus veel aangepakt worden. In 1995 heeft Hans Dijkstal als minister van Binnenlandse Zaken en vice minister-president mij gevraagd als secretaris-generaal terug te keren naar dat ministerie. Van Aartsen was inmiddels minister van LNV in Paars I. Dat ben ik tot 2000 geweest, toen ik gevraagd ben om

Hans Geelhoed op te volgen als secretaris-generaal bij Algemene Zaken. Eerst onder Wim Kok als premier, daarna 4 ½ jaar onder Jan Peter Balkenende."

"Het beleid bij het Rijk is dat topfunctionarissen om de zeven jaar wisselen. In 2007 ben ik secretaris-generaal bij Verkeer en Waterstaat geworden, terug naar de inhoud en naar een grote organisatie. Ook de organisatie van het waterbeheer in Nederland is een belangrijk inhoudelijk onderwerp. Eind 2009 werd ik tot mijn grote verrassing voor deze functie gevraagd."

U hebt dit bedje niet zelf gespreid?

"Nee, ik was secretaris-generaal van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en voorzitter van het college van secretarissen-generaal. Ik was bezig kandidaten voor deze functie te zoeken. Ik zat in het centrum van de rijksdienst en had nooit aan mijzelf gedacht. Achteraf ben ik blij met deze overgang. Als je 14 jaar secretaris-generaal

"Grote investeringen zolang mogelijk uitstellen"

ben geweest, ga je op je routine varen. Dit is een nieuwe uitdaging. Met kracht ontwikkelen, vernieuwen en opbouwen. Geweldig om zeven jaar te mogen doen."

Wat wilt u na deze zeven jaar bereikt hebben?

"Allereerst moet de uitvoering van de lopende programma's op tempo blijven. In 2015 moeten wij zover zijn dat grote beslissingen genomen kunnen worden. Over het peil van het IJsselmeer, de zoetwaterstrategie, de veiligheid en over de verdediging van Rijnmond en het Drechtstedengebied. Maar ook over de reserveringen die nodig zijn, over de manier van bouwen in de toekomst, etc."

Er zijn enkele klimaatsceptici.

"Ik baseer mij op wat Rijkswaterstaat, het KNMI en Deltares voortdurend meten. Op basis daarvan worden scenario's geactualiseerd, ook die van het Centraal PlanBureau. We willen het maatregelenpakket zo adaptief mogelijk organiseren. Dat wil zeggen: beslissingen over grote investeringen zo lang mogelijk uitstellen en in de tussentijd adaptieve maatregelen nemen die bijdragen aan het te behalen doel: een veilig en aantrekkelijk Nederland. Ik denk dan aan de vrijvervallozing op de Waddenzee, de waterinlaat bij Gouda en de maatregelen in verband met de piekfvoer van Rijn en Maas. Die grote investeringen moeten op zoveel mogelijk feitenmateriaal gebaseerd zijn. We moeten uiteindelijk wel realistisch blijven."

Maarten Gast